

Tekijäfoorumin vaalitavoitteet 2027-2031

1) Tekijän asemaa tulee vahvistaa tehokkaammalla tekijänoikeussäntelyllä

Tekijänoikeuslaki tulee saattaa vastaamaan DSM-direktiivin vähimmäissäntelyä. Direktiivin tavoitteena on parantaa tekijän heikkoa neuvotteluasemaa, eikä tämä tavoite toteudu suomalaisessa tekijänoikeuslain säntelyssä. Heikkoa neuvotteluasemaa käytetään edelleen hyväksi. [Kulttuuripoliittisen selonteon](#) mukaan: ”Tekijänoikeuslainsäädäntöä ja -järjestelmää kehitetään ja ylläpidetään niin, että tekijöiden taloudelliset ja moraaliset oikeudet turvataan, lainsäädäntö ja järjestelmä tukee oikeuksien tehokasta lisensointia ja ansaintalogiikoiden innovatiivista kehittämistä, sopimusosapuolten välillä vallitsee nykyistä parempi tasapaino, oikeuksien valvonta on tehokasta ja käytössä on kehittynyt tekijänoikeuden digitaalinen infrastruktuuri.”

A) Avoimuusvelvoite ja raportointi (art. 19):

Tekijälle ja esittäjälle on taattu laissa oikeus vuosittaiseen raportointiin (Tekijänoikeuslaki 30 a §). Käytännössä tekijänoikeuslain 30 a § ei ole pakottava. Säännös koskee vain kaupallista hyödyntämistä, josta on tullut tuloja, eikä tällainen rajausta ole direktiivin mukainen. Lisäksi muotoilu jättää avoimuusvelvoitteen ulkopuolelle paljon teosten hyödyntämistapoja, joilla voi olla tekijälle taloudellista merkitystä. Lisäksi ohjaus kollektiiviseen sopimiseen puuttuu. Noudattamatta jättämisestä ei ole sanktiota.

Avoimuusvelvoite on edellytys sille, että tekijä voi käytännössä varmistaa tekijänoikeuksiensa noudattamisen ja toteutumisen. Direktiivin 72 ja 75 johdantokappaleen mukaan tekijät tarvitsevat tietoa arvioidakseen teoksen hyödyntämisestä syntyneen taloudellisen arvon. Direktiivin mukaan toimenpiteillä tulisi varmistaa korkeatasoinen avoimuus eri hyödyntämistapojen, kaikkien hyödyntämisestä syntyneiden tulojen ja tekijälle maksettavan korvauksen osalta.

Tarkoitus olisi varmistaa, että tekijälle annetaan totuudenmukainen selvitys hyödyntämisestä saatavista erityyppisistä tuloista niin kauan, kun hyödyntäminen jatkuu, myös maailmanlaajuisesti tapahtuvan käytön osalta.

Tekijät ja esittäjät eivät saa aina käyttäjiltä riittävästi tietoa teostensa ja esitystensä käyttämisestä, eikä laissa ole tukea sen määrittelemiselle, minkälainen korvaus käytöstä olisi maksettava.

Tekijät ja esittävät taiteilijat ovat yleensä heikommassa sopimusasemassa korvausta vastaan tapahtuvassa hyödyntämisessä, myös silloin kun he myöntävät lupia oman yrityksensä kautta. Nimenomaisella säännöksellä tuetaan tekijää korvausta koskevassa neuvottelussa ja varmistetaan, että sopimustilanteessa arvioidaan korvauksen asianmukaisuus ja oikeasuhtaisuus.

B) Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely (art. 21.):

Suomessa ei ole olemassa vaihtoehtoista riitojenratkaisumenettelyä tekijöille ja niitä edustaville organisaatioille direktiivin edellyttämien tavoin. Käytössä olevat kallis välimiesmenettely ja sovittelu edellyttävät molempinpuolista suostumusta ja vastapuolen kieltäytyessä jää tällä hetkellä ainoaksi vaihtoehdoksi yleinen tuomioistuin. Direktiivin edellyttämä saavutettava ja matalan kynnyksen oikeusprosessi puuttuu.

Laissa tarkoitettu mahdollisuus selvittää sopimusten oikeasuhtaisuus ja asianmukaisuus ei toteudu, ellei ole tehokasta keinoa viedä asioita oikeuteen.

Yksittäisen tekijän näkökulmasta asian saattamisen tuomioistuimeen on liian korkea kynnys. Korkeasta kuluriskistä ja oikeusprosessin pitkästä ja raskaasta luonteesta johtuen tekijöillä ei ole siihen varaa tai uskallusta.

Vaihtoehtoisen riitojenratkaisumenettelyn tulisi olla sellainen, että asian voi sen jälkeen viedä myös yleiseen tuomioistuimeen.

Välimiesoikeudenkäynti ei täytä direktiivin vaatimuksia: sen jälkeen asiaa ei voi enää viedä yleiseen tuomioistuimeen ja lisäksi välimiesoikeudenkäynti edellyttää, että molemmat osapuolet sopivat käsittelevänsä asian välimiesoikeudenkäynnissä. Se on kallein mahdollinen oikeudenkäyntitapa, eikä täten saavutettava ja matalan kynnyksen oikeusprosessi.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavat organisaatiot voivat käynnistää tällaisia menettelyjä yhden tai useamman tekijän tai esittävän taiteilijan nimenomaisesta pyynnöstä.

c) Asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus (art. 18.):

Asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen osalta kansallisen tekijänoikeuslain 28 a § on liian väljästi muotoiltu. Tekijät ja esittävät taiteilijat ovat yleensä heikommassa asemassa korvausta vastaan tapahtuvassa hyödyntämisessä, myös silloin kun he myöntävät lupia oman yrityksensä kautta. Nimenomaisella säännöksellä tuetaan tekijää korvausta koskevassa neuvottelussa ja varmistetaan, että sopimustilanteessa arvioidaan korvauksen asianmukaisuus ja oikeasuhtaisuus.

Lakiin tarvitaan selvä viittaus kollektiiviseen sopimiseen, eli maksettu korvaus olisi asianmukainen ja oikeasuhteinen, jos se on vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukainen.

2) Asiavaltuus: Organisaatioiden mahdollisuus edustaa tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita

DSM-direktiivin 21 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että nimenomaan organisaatio voi edustaa tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita vaihtoehtoisessa riitojenratkaisumenettelyssä. Tällä hetkellä asiavaltuus puuttuu kokonaan. Päinvastoin oikeuskäytännössä on todettu, ettei lainsäädäntö tällä hetkellä lainkaan mahdollista asiavaltuutta esim. tekijänoikeusjärjestöille (KKO

2024:53). Lainsäädäntöön on sisällytettävä organisaatioiden mahdollisuus edustaa sekä ajaa kannetta oikeusprosesseissa oikeudenhaltijoiden puolesta.

3) Tekijänoikeudet turvattava myös tekoälyn aikakaudella

Kulttuuripoliittisen selonteon mukaan teknologinen kehitys ei saa syrjäyttää luovaa työtä ja sen seurauksena luovalle tekijälle syntyviä oikeuksia. Tekoäly tai muu teknologia voi olla apuväline sisältöjen luomisessa, mutta sen käyttö ei voi korvata ihmisen luovuutta, ideoita ja panosta lopputuloksessa.

Tekoälyyn liittyvät tekijänoikeudelliset kysymykset ja luovan työn tekijöiden suojaaminen tulee ratkaista Euroopan unionin tasolla ja kansainvälisillä sopimuksilla. Suomen pitää ottaa aktiivisesti kantaa tekijöiden ja tekijänoikeusjärjestelmän puolesta tekoälykysymyksissä.

Tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden tekijänoikeuksiin ja tekijänoikeudella suojatun aineiston käytön korvaamiseen liittyvät intressit sekä tekoälyn kehittämiseen liittyvät laajemmat yhteiskunnalliset intressit otetaan tasapainoisesti ja läpinäkyvästi huomioon tekoälyteknologioita kehitettäessä.

Tekijäfoorumi on tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavien järjestöjen yhteistyöelin, joka keskittyy tekijöiden ja esiintyvien taiteilijoiden tekijänoikeuskysymyksiin. Tekijäfoorumilla on 31 jäsenjärjestöä, jotka edustavat yhteensä noin 50 000 luovan alan tekijää ja taiteilijaa.

Tekijäfoorumin jäsenjärjestöt:

- Animaatioklinikka – Suomen animaationtekijät ry
- Finlands svenska författareförening rf
- Finlands Svenska Skådespelarförbund rf
- Freelance Ohjelmatyöntekijät FOT ry
- FOT Freelance ohjelmatyöntekijät ry
- Grafia ry
- Kuvittajat ry
- Näyttelijäliitto – Skådespelarförbundet ry
- Sarjakuvantekijät ry
- Suomen arvostelijain liitto ry
- Suomen Elokuvaajien Yhdistys ry
- Suomen Elokuvaohjaajaliitto SELO ry
- Suomen Journalistiliitto ry
- Suomen Journalistiliitto ry – Kääntäjien ammattiosasto KAOS ry

- Suomen Journalistiliitto ry – Suomen freelancer-journalistit SFJ
- Suomen Journalistiliitto ry – Radio- ja televisiotoimittajien liitto RTTL
- Suomen Journalistiliitto ry – Radio- ja televisiotoimittajien liitto RTTL – freelance-ammattiosasto FAO
- Suomen Kirjailijaliitto ry
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry
- Suomen Musiikintekijät
- Suomen Muusikkojen Liitto ry
- Suomen Nuorisokirjailijat ry
- Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry
- Suomen Radio- ja TV-selostajat ry
- Suomen Säveltäjät ry
- Suomen Taiteilijaseura
- Suomen tiedetoimittajain liitto ry
- Suomen tietokirjailijat ry
- Suomen Valokuvajärjestöjen Keskusliitto FINNFOTO ry
- TeMe – Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry
- TeMe – Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry – Suomen elokuva- ja mediatyöntekijät SET